

Искуства од наставата по француски јазик како јазик во струка на дел од факултетите на Универзитетот „Св. Климент Охридски“, Битола

Милена Касапоска, лектор
Факултет за администрација
и менаџмент на информациски системи- Битола

Резиме

Целта на трудот е да ги опише искуствата од наставата по француски јазик како јазик во струка на Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи и Правниот факултет при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола.

Дел од проблемите и дилемите со кои се соочуваат лекторите по француски јазик се: отсуство на континуитет во изучувањето на јазикот заради статусот на “изборен” предмет, работа со голем број студенти во една група, недостатокот на методи за јазик во струка за почетници (ниво А1), недоволно познавање на стручната област во која се предава јазикот од страна на лекторите.

Клучни зборови

ФАМИС, Правен факултет, јазик во струка, методи, проблеми, решенија

1. Застапеноста на францускиот јазик на ниво на Универзитетот

Францускиот јазик е застапен на девет од вкупно дванаесет високообразовни институции кои се дел од Универзитетот Св.Климент Охридски- Битола. Во најголем дел од нив, францускиот јазик се изучува како јазик во струка односно како Француски јазик за специфични цели при што спаѓа во групата изборни предмети заедно со останатите странски јазици, најчесто англиски, германски и руски. Бројот на слушатели односно на студенти кои одбрале францускиот јазик меѓу изборните предмети, оваа академска година се движи околу 460 на ниво на целиот Универзитет. Треба да се напомене и дека годинава на факултетот на туризам и угостителство и на Факултетот за биотехнички науки наставата по француски јазик е во мирување. Наставните програми предвидуваат генерално од 30 до 45 часа предавања за покривање на предметот, во комбинација со 30 часа вежби. Наставата ја изведуваат лектори по француски јазик со завршен филолошки факултет, кои се стекнале со звање магистер по филолошки науки од областа на францускиот јазик на Филолошкиот факултет Блаже Конески во Скопје. На четири од факултетите каде се изучува францускиот јазик, наставната програма по предметот се изведува според стручни методи во согласност со специфичниот домен во кој се предава јазикот. На два факултети, лекторите користат методи за општ француски јазик, а онаму каде не се користат посебни методи, лекторите самостојно ги подготвуваат наставните единици.¹

2. Францускиот јазик на факултетот за администрација и менаџмент на информациските системи и на Правниот факултет: проблеми и предизвици

На факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи, францускиот јазик е застапен во наставните програми уште од самиот почеток на неговото постоење, односно од 2003 година. Уште од почетокот на студиите францускиот јазик се изучува како јазик во струка на сите насоки. Денес, студентите од сите насоки: јавна администрација,

¹ анекс: табела, стр.10

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

менаџмент на информациски ситеми и инженерство и менаџмент на софтверски апликации имаат можност да го одберат францускиот јазик во сите 6 семестри на додипломските студии. Проблемите на кои наидуваме, како лектори по француски јазик, можат да се поделат на проблеми поврзани со организираноста на наставата и проблеми поврзани со подготовката на наставната програма за француски јазик во струка. Првата категорија потешкотии се однесуваат пред сè на студентите и според нас, се јавуваат како причина за намалувањето на бројот на оние кои го одбираат јазикот, додека вторите се однесуваат на недостатокот на информации и недоволното познавање на стручниот домен од страна на лекторите за реализирање на ефикасна настава на јазик во струка.

Францускиот јазик како избран предмет

Првиот проблем во однос на бројот на студенти кои го одбираат јазикот е поврзан токму со неговиот статус на избран предмет односно со широчината на листата на изборни предмети од кои студентот е должен да избере најмалку еден. Освен во првите два семестри на насоката МИС, каде студентите одбираат меѓу странските јазици (германски и француски), во сите останати, францускиот јазик се наоѓа на листата изборни предмети заедно со други стручни предмети (пр: визуелно програмирање, статистика, меѓународен бизнис, мултимедијални системи итн.).

Со оглед на можноста за промена на избраните предмети во секој семестар, и разбирливо, давајќи приоритет на предметите кои во поголема мерка се поврзани со природата на студиите, студентите, во останатите семестри, многу поретко одбираат да продолжат со изучување на јазикот кој го одбрале во првиот семестар.

Токму заради можноста за промена, како лектори по француски јазик, често се среќаваме со проблеми, посебно во случај кога студентот одбирал да слуша француски јазик во втор семестар додека во прв семестар избран предмет му бил германскиот јазик. Таквите студенти во голем број од случаите се соочуваат со тешкотии во следењето на наставата и во учеството во јазичните активности на час. Ситуацијата е нешто подобра на дисперзираните студии на Правниот факултет во Битола, каде континуитетот во

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

изучувањето на францускиот јазик се задржува заради обврската избраниот јазик во прв семестар да се изучува во сите останати 5 семестри. Со тоа се обезбедува континуитет во неговото изучување и се олеснува процесот на следење на напредокот на студентот во усвојувањето на јазичните вештини. Ова во голема мерка е отежнато кога се прави пауза во слушањето на предметот. Според досегашните искуства се забележува и губење на интересот за продолжување на изучувањето на францускиот јазик заради чувството дека стекнатите познавања во меѓувреме се изгубиле и дека е потребен дополнителен напор за нивно обновување со цел да се олесни повторното вклучување во наставата по јазик во струка.

Освен статусот на предметот, друг проблем со кој се соочуваме во наставата на FOS претставува и бројот на студенти во групите.

Работа со големи групи студенти

Работата со големи групи е исклучително тешка задача. Потребен е огромен напор од страна на лекторот за организирање интерактивна настава по јазик со групи од над 30 студенти, каков што е случајот и на двата споменати факултети. Во такви услови, освен неможноста за реализирање на интерактивен час, значително е отежнато и водењето евиденција за активноста на студентот, проверката на домашните задачи и презентацијата на проектните теми. Причина за неможноста за поделба на групите се објаснува преку просторните ограничувања на факултетите. Оттаму, доста честа појава е да се работи во групи со по 60-тина студенти кои од друга страна не поседуваат исто ниво на познавање на францускиот јазик. За илустрација, неретко се случува во група студенти од прва година предметот да го слушаат такви кои францускиот јазик го изучувале 8 години претходно, во основно и средно образование заедно со студенти кои немаат никакво познавање од истиот. Исклучително тешко, речиси невозможно е да се одбере метод односно да се подготви материјал кој целосно би одговарал за вакви нехомогени групи. Сето ова негативно влијае врз мотивацијата на студентот за изучување на FOS, за намалување на активноста, односно за губењето интерес за континуиран избор на предметот. Освен големината на групите, дел од студентите наведуваат и

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

други причини за нивната пасивност во текот на наставата кои се повеќе од лична природа како на пример: страв од можни грешки, срам заради проблеми со изговорот, трема пред професор. Од друга страна не е мал бројот на студентите кои сметаат дека наставните содржини се тешки за следење и дека имаат проблеми при совладување на стручната терминологија.

Проблеми поврзани со процесот на изработката на наставната програма

Првата дилема со која се соочуваме, како лектори по јазик во струка е поврзана со прашањето: дали е возможно да се предава јазик во струка на почетници? Дали е можеби поефикасно и поедноставно првите семестри да се предава општ француски јазик и да се премине на јазик во струка во погорните семестри? Оваа дилема ја решаваме со комбинирани предавања односно при обработката на стручните теми се задржуваме на сите јазични структури кои би требало да бидат совладани на ниво А1.

Друга тешкотија на која наидуваме при наставата е поврзана со малиот број стручни методи кои се издадени. Повеќето од постојните методи се од областа на туризмот и угостителството а многу ретко се наоѓаат методи кои обработуваат специфични теми, како менаџмент на информациски системи или менаџмент на софтверски апликации, што е и разбирливо од аспект на исплатливоста за издавање на вакви методи за кои побарувачката е многу помала. Оттаму се јавува потреба за самостојна подготовка на наставните единици, преку одбирање на соодветни теми поврзани со стручната дисциплина. Подготовката на наставната програма по француски јазик, како јазик во струка за еден семестар, односно 30 часа предавања и 30 часа вежби одговара на процесот на подготовка на програма за француски јазик за специфични цели, односно опфаќа неколку етапи.

1) Она што во FOS се опишува како **барање за обука** кое го доставува одредена институција до давателот на услуга, за посебен вид слушатели и со точно определени цели, во нашиот случај одговара на обврската која лекторот по француски јазик ја добива од факултетот, за изведување на настава по стручен француски јазик. Наставата подразбира подготовка на наставна програма за

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

секоја од насоките на факултетот. Првиот проблем на ова ниво е тоа што лекторот не секогаш добива прецизно барање, со јасно определени цели, кои би го олесниле изборот на содржина која треба да биде обработена за време на курсот. На специјализираните факултети, јазикот се нуди како јазик поврзан со соодветните дисциплини (право, економија, туризам итн.) односно како јазик во струка, без притоа да се направи анализа на потребите. Сепак, местото на изучување на францускиот јазик, без разлика дали се работи за медицински, технички факултет не е најзначајно за причината за постоење на настава по јазик во струка како и за содржината на самата настава. Она што е поважно е *евентуалната професионална или академска употреба на францускиот јазик, надвор од наставата.*² Според спроведениот прашалник голем процент од испитаните студенти немаат јасна идеја за тоа каде би го користеле јазикот по завршувањето на студиите. Од друга страна, иако 77% одговориле дека би го користеле јазикот на работното место, се работи за претпоставка а не за конкретен план и реално работно место каде францускиот јазик би им бил потребен.

2) Втората фаза при подготовката на програмата е **анализата на потребите.**

На ова ниво, при составувањето на ситуациите на комуникација во која студентот би го користел францускиот јазик, лекторот си ги поставува следните прашања:

- Со која употреба на францускиот јазик ќе се соочи студентот при професионалната или академската активност?
- Со кого ќе зборува?
- На кои теми?
- Што ќе чита?
- Што ќе пишува?

Во врска со овие прашања, лекторот формулира одредени претпоставки за евентуалните говорни ситуации врз основа на сопственото искуство. Ова и не е тешка задача кога се работи за ситуации кои се почести во секојдневието. Така на пример, не е премногу тешко да се замисли ситуација односно дијалог меѓу рецепционер и гостин во хотел или пак меѓу учесници на една меѓународна

² mangiante

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

конференција. Она што е потешко е да се претпостават дијалози во говорни ситуации во кои и самите ретко имаме можност да се најдеме. На пример, при наставата по француски јазик за менаџмент на информациски системи многу е потешко да се претпостави дијалог меѓу двајца менаџери или инженери на информациски системи во една фирма, или на пример меѓу двајца адвокати. Тука треба да се спомене и културната димензија, која е различна во секоја земја и игра *важна улога во организацијата на институциите и односите меѓу институциите, како на планот на однесувањето така и на јазичен план*³ која лекторот е должен да ја вклучи во наставните единици.

Дополнителен елемент кој ја отежнува подготовката на наставниот план е неможноста лекторот да се сретне со студентите кои го одбирале францускиот јазик пред почетокот на наставата за да може да ги слушне нивните потреби и очекувања од наставата по јазик односно да може при изработката на наставната програма да води сметка за евентуалното работно место со кое студентот би се стекнал, плановите за продолжување на студиите во Франција. Оттаму, принудени сме да ја менуваме содржината на веќе подготвените теми во текот на семестарот, во зависност од потребите кои ги манифестираат студентите. Сепак, во најголем број од случаите, студентите *немаат реални потреби за да може да се зборува за дефинирање на конкретни цели*. Како што вели и Леман⁴, јазикот во струка најчесто го слушаат студенти кои одбрале да студираат нејазични дисциплини а сепак во нивната програма фигурираат и странски јазици од кои, не секогаш по слободен избор и заради вистинска потреба, го одбираат францускиот јазик.

Истото важи и кога станува збор за мотивацијата заради која студентите првично го одбрале францускиот јазик. Имено, според резултатите најголем дел од студентите се изјасниле дека причината поради која го одбрале јазикот е затоа што истиот го изучувале во основно и (или) средно образование. Нешто помал број од испитаните студенти изборот го направиле од љубопитноста за јазикот додека најмал дел од студентите како причина ја навеле потребата од познавање на јазик како предност на пазарот на трудот. Ниту еден студент го споменува јазикот како јазик во струка и се добива впечаток јазикот во струка го одбрале само затоа што институцијата го нуди во таа форма. Заради сето ова,

³ Мангианте, 23

⁴ леман, 1993 (58 стр.)

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

многу често вистинската мотивација за постигнување резултати по француски јазик се сведува само на желба за преодна или во подобри случаи, висока оценка.

Отсуството на информации со кои располагаат студентите за нивната струка како и за евентуалните професионални ситуации во кои би се нашле, не наведува кон црпење искуства од средината односно од поединци кои работат во сфери поврзани со стручните дисциплини кои се изучуваат на факултетот. Благодарение на таквите контакти добиваме појасна претстава за можните говорни ситуации во кои студентите во иднина би зеле учество, секако доколку станува збор за француско говорно подрачје, како и за пишаните материјали со која би биле во контакт.

Другата можност односно другиот извор кој може да се искористи при подготовката на програмата односно часот, се постоечките методи за француски јазик во струка од каде можат да се преземат теми, текстови и вежби кои би биле соодветни.

3) Третата фаза се состои во **собирање на податоци**. Во нејзини рамки, лекторот треба да се информира за стручниот домен, неговите актери, ситуациите, информациите и типот на говор кој таму преовладува. Заради комплицираноста на овој процес од финансиски и временски аспект, нашето искуство покажува дека е поедноставно и доста ефикасно во оваа фаза да се вклучат колегите кои се задолжени за настава на стручните предмети. Соработката со нив на ова ниво е од големо значење при селекцијата на соодветни текстови и видео материјали како и при составување на можни сценарија односно дијалози меѓу професионалци во стручната област.

4) Последните две фаза при подготовката на програмата за француски јазик како јазик во струка подразбирата **анализа на податоците и составување на вежбите**.

При изработката на вежбите предност се дава на активности кои претпоставуваат максимално учество на студентите, најчесто преку поделба во групи. За време на часот македонскиот јазик не е сосема отфрлен посебно при објаснување на стручната терминологија.

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

На Факултетот за администрација и менаџмент на информациски системи се користат два методи за стручен француски јазик: *Le français des relations européennes et internationales* (2006) и *Informatique.com* (2010). На правниот факултет се користи методот *Le français du droit* (2001). Методите не се следат во целост туку се селектираат одредени теми и истите се комбинираат со дополнителни текстови и вежби кои лекторот самостојно ги подготвува или ги презема од соодветни интернет страни. Така на пример интернет страните како: www.ladocumentationfrancaise.fr и www.fle-sitographie.pagesperso-orange.fr можат да се најдат голем број автентични текстови од сите области. Во наставата многу често го користиме и сајтот на Стопанската и индустриска комора на Париз (www.fda.ccip.fr), оној на телевизискиот канал TV5 (www.tv5.fr) и на меѓународното француско радио RFI (www.rfi.fr), страната на јавната служба во Франција (www.service-public.fr). Вежбите кои ги нудат овие страни содржат и визуелен и аудитивен дел, односно видео записи и извадоци од радио-емисии дополнети со соодветни вежби кои студентите самостојно ги работат на компјутер. Освен тоа, лекторите подготвуваат наставни единици тргнувајќи од видео записи кои можат да се најдат на интернет и кои третираат стручни теми и притоа сами ги осмислуваат вежбите и прашањата поврзани со видеото. (Поголемиот дел од студентите се изјаснуваат дека ваквиот вид настава, кој вклучува и слушање на видео записи и работа на компјутер е многу поинтересен и дека на таков начин полесно ги усвојуваат јазичните структури. Сепак, спротивно на нашите претпоставки, сличен е бројот на оние кои сметаат дека треба да се задржи класичниот тип настава. Водејќи се од интересот на студентите и во насока на зголемување на атрактивноста и квалитетот, на ФАМИС ваквиот начин на настава, која вклучува аудиовизуелни наставни средства е доста застапен, посебно со помалите групи. За таа цел, факултетот располага со опремен информатички кабинет каде секој студент на располагање има сопствен компјутер со интернет пристап и слушалки. Наспроти тоа, на правниот факултет сè уште се изведува класична настава со реални изгледи во блиска иднина да се обезбеди дополнителна опрема благодарение на добриот слух на управата.

Заклучни согледување

Како заклучок би можеле да наведеме неколку наши размислувања за справување со потешкотиите на кои наидуваме како лектори по јазик во струка. Во поглед на работата со големи групи студенти кои немаат исти познавања од јазикот, начинот на кој ние се справуваме се состои во распределба на студентите во помали мешани подгрупи од студенти со пониско и повисоко јазично ниво. Во секоја група студентите заеднички ги работат задачите по што се преминува кон интерактивни вежби (дискусии, поставување прашања, дебати) меѓу групите. Врз основа на ваквите вежби се спроведува и континуираното оценување во поглед на активноста заради што студентите работат со поголема концентрација создавајќи полесна атмосфера за работа.

Што се однесува до проблемот со изборот на стручни теми, воспоставена е добра соработка со асистентите и професорите кои ги предаваат стручните дисциплини и со кои остваруваме редовни консултации во однос на материјата која би можело да се обработува на часот по француски јазик. Лекторот по јазик во струка има двојна задача, да биде лингвист, професор по јазик но во исто време и добар познавач на стручната дисциплина во која се предава јазикот. За таа цел се чувствува голема потреба од дополнителни обуки за сите предмети кои се застапени во наставните програми, кои би ги организирал факултетот за наставниците по јазик. Исто така, со цел да се зголеми квалитетот на наставата по француски јазик како јазик во струка неопходни се специјализирани семинари и обуки за професори по јазик во струка. Вакви семинари во Македонија не постојат.

Во поглед на зголемување на мотивацијата на студентите за изучување на јазикот во струка, потребна е исто така и поголема ангажираност на професорот за пренесување на информации за можности за продолжување на студии во франкофонски земји, практична работа, стажирања како и за студентски размени на сродни стручни факултети во рамките на постојните програми како ERASMUS, ERASMUS MUNDUS, BASILEUS итн.

За илустрација, можноста за размена преку програмата Еразмус на Универзитетот во Ница, минатата година предизвика огромен интерес кај

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

студентите на ФАМИС и на Правниот факултет во Битола што резултираше со значително зголемување на бројот на студенти кои следниот семестар го избраа францускиот, како избран јазик.

Бројката од околу 450 студенти кои оваа академска година слушаат француски јазик како јазик во струка на битолскиот универзитет, според нас зборува за тоа дека постои доволен интерес за јазикот. Одржувањето и зголемувањето на овој број зависи како од личниот ангажман на лекторите така и на институционалната волја да се одговара на потребите и барањата на наставата по стручен француски јазик.

Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на Република Македонија: состојби и перспективи

Табела 1. Состојба на францускиот јазик на Универзитетот „Св.Климент Охридски“-Битола

Факултет	LS/FG	Бр. на студенти/2010	Фонд на часови	Статус на предметот	Метод	Бр. на кредити
ФАМИС	Јазик во струка	60	2+2	изборен	Informatique.com (2010, CLE International), Le français des relations européennes et internationales (2006, Hachette)	6
ФТУ-Охрид	Јазик во струка	0	3+2	изборен	Le français du tourisme (2004, Hachette)	6
Правен факултет-Кичево	Јазик во струка	140	2+2	изборен	Le français du droit (2002, CLE International), Le français des relations européennes et internationales (2006, Hachette)	6
Економски факултет-Прилеп	Јазик во струка	150	2+0/ 4+0	изборен	Le français à grande vitesse : objectif entreprise (2000, Hachette)	6
Педагошки факултет-Битола		80	3+2/0+4	Задолжителен/ изборен	Panorama 1 (CLE International)	6/5
Висока медицинска школа-Битола	Јазик во струка	20	2+0	изборен	/	3 или 4
Технички факултет-Битола	Јазик во струка	10	3+0	изборен	/	6
Факултет за биотехнички науки-	Јазик во струка	0		изборен		

**Симпозиум: Францускиот јазик и литература во образовниот систем на
Република Македонија: состојби и перспективи**

Битола						
Факултет за безбедност	/	/	2+1	изборен и задолжителен	Taxi 1, 2 (2003, Hachette)	3

Вкупен број на студенти во 2010/2011: 460